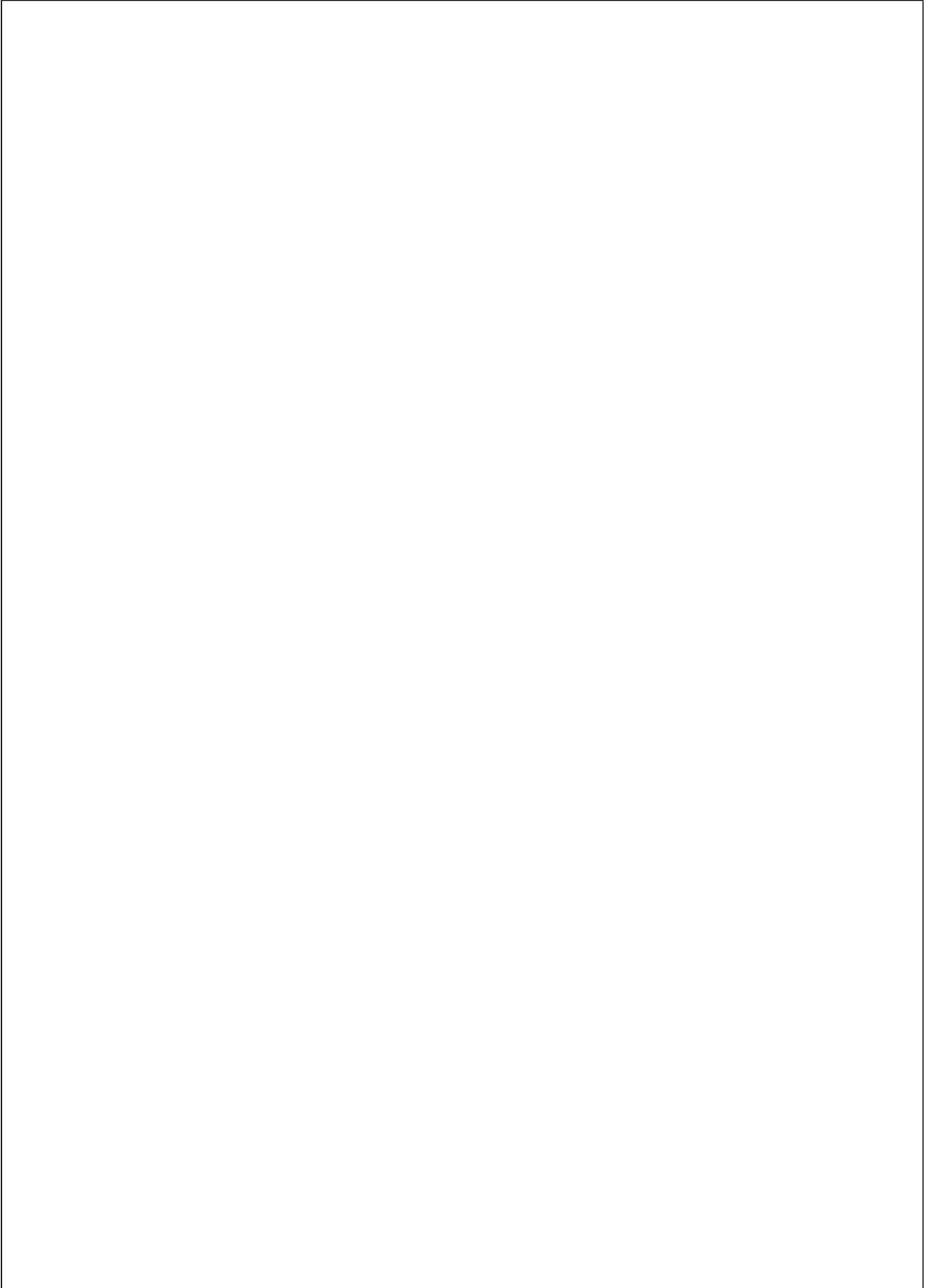

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/240957,Zachowali-sie-jak-trzeba-Polska-pamieta-o-swych-bohaterach.htm>

1

25.04.2026, 17:36

[Następny](#)

[Powrót](#)

„Zachowali się, jak trzeba”. Polska pamięta o swych bohaterach

23 kwietnia 2026 r. w sali widowiskowej Kina TON w Białymstoku zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski wręczył Krzyże Wolności i Solidarności działaczom opozycji niepodległościowej z lat 1956–1989.

23.04.2026

[Krzyż Wolności i Solidarności](#)

Uroczystość stanowi część ogólnopolskich obchodów 45. rocznicy powstania i rejestracji Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. W spotkaniu wzięły udział m.in. osoby dotąd uhonorowane – Damy i Kawalerowie Krzyża Wolności i Solidarności z województwa podlaskiego, a także dyrektor Biura Prezesa IPN dr Marek Jedynak, dyrektor białostockiego Oddziału IPN dr hab. Krzysztof Sychowicz oraz przewodniczący NSZZ „Solidarność” Regoinu Podlaskiego Józef Mozolewski.

W liście odczytanym podczas uroczystości Prezydent RP Karol Nawrocki zwrócił uwagę na historyczną rolę mieszkańców Podlasia w wydarzeniach Sierpnia 1980 roku:

„Pokojowa rewolucja godności i solidarności dotarła również tutaj, do małej ojczyzny dobrych gospodarzy i mężnych żołnierzy – od pokoleń chlubiących się swoją wiernością wartościom chrześcijańskim i patriotycznym. Po pierwszych krótkotrwałych, zakończonych sukcesem strajkach z 28 sierpnia w Białostockiej Fabryce Przyrządów i Uchwytów oraz 29 sierpnia w Białostockiej Hucie Szkła 4 września 1980 roku do akcji protestacyjnej przyłączyły się załogi większości zakładów pracy w stolicy Podlasia. Obok licznych postulatów odnoszących się do sytuacji w poszczególnych przedsiębiorstwach głównym wspólnym żądaniem strajkujących było zagwarantowanie przez władze państwowe, że porozumienia gdańskie obejmą wszystkich pracowników w Polsce – także w ówczesnym województwie białostockim”.

Rezultatem tych wolnościowych dążeń było powstanie „Solidarności”.

„Związek zawodowy zaczął się przeobrażać w ogólnonarodowy ruch, który ostatecznie doprowadził do upadku systemu komunistycznego w Polsce i Europie”

– podsumował Prezydent RP w liście odczytanym przez ministra Adama Andruszkiewicza, zastępcę Szefa Kancelarii Prezydenta RP.

Dziękując odznaczonym za walkę o wolność, zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski podkreślił:

– Decyzja o tym, aby zaangażować się w działalność opozycyjną wobec reżimu komunistycznego, wymagała odwagi i bohaterstwa. Wszyscy, którzy się tego podjęli, byli ze sobą solidarni. Wiedzieli, że od tego, czy zachowają się „jak trzeba” – cytując słowa jednej z bohaterek podziemia niepodległościowego, Danuty Siedzikówny „Inki” – będzie zależał zdrowie, a może nawet życie, swoje i najbliższych. Dlatego Krzyż Wolności i Solidarności przyznawany jest tylko tym, którzy postąpili tak, jak należało. Nigdy nie stracili ideałów i za nie walczyli

Jak dodał, Polacy to naród obdarzony „genem wolności”, którego nie jest w stanie wykorzystać ani zdusić żaden okupant czy zaborca.

- Damy i Kawalerowie Krzyża Wolności i Solidarności stoją w jednym szeregu z wieloma wcześniejszymi pokoleniami tych, którzy walczyli o wolną i niepodległą Polskę. Od końca XVIII wieku każde pokolenie Polaków chwyciło za broń walcząc o wolną Ojczyznę. Państwo jesteście tymi, którzy jako ostatni w tym długim ciągu pokoleń tę walkę musieli podjąć. Dzięki Wam żyjemy w wolnej, niepodległej Polsce. Wszyscy jesteśmy Wam winni szacunek i pamięć

- mówił dr hab. Karol Polejowski, zwracając się do zasłużonych działaczy opozycji w PRL.

Krzyżem Wolności i Solidarności zostali odznaczeni:

- Bronisław Błahuszewski
- Ryszard Gocłowski
- Józef Oksiński
- Leszek Wiesław Rasiński

pośmiertnie:

- Lech Chwatko
- Stanisław Waldemar Czarnecki

Podczas spotkania zaprezentowany został zwiastun filmu w reżyserii Tomasza Łysiaka „Którzy ogień podsycą...”, który opowiada o idei i historii odznaczenia Krzyż Wolności i Solidarności, osobach nim uhonorowanych oraz wartościach jakie symbolizuje. Odbył się również koncert okolicznościowy pt. „Pieśni Solidarności” w wykonaniu zespołu wokalnie-aktorskiego Sonanto. Przygotowany specjalnie na tę uroczystość repertuar inspirowany był wartościami wolności, solidarności i godności. Była to wyjątkowa muzyczna opowieść o „Solidarności” - jej początkach, codziennym opozycyjnym życiu, dramacie stanu wojennego oraz ostatecznym zwycięstwie w walce z reżimem. W programie znalazły się pieśni związane z tym wielkim ruchem społecznym, a także te które po latach stały się symbolami „Solidarności” i tego okresu historii Polski.

Tuż przed uroczystością zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski, dyrektor Biura Prezesa dr Marek Jedynek, dyrektor Oddziału IPN w Białymstoku dr hab. Krzysztof Sychowicz oraz przewodniczący NSZZ „Solidarność” Regionu Podlaskiego Józef Mozolewski złożyli kwiaty pod pomnikiem błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki - kapłana i patrona „Solidarności” oraz symbolu walki o wolność, prawdę i godność człowieka w czasach PRL.

* * *

Krzyż Wolności i Solidarności został ustanowiony przez Sejm 5 sierpnia 2010 r. Po raz pierwszy przyznano go w czerwcu 2011 r. przy okazji obchodów 35. rocznicy protestów społecznych w Radomiu. Krzyż nadawany jest przez Prezydenta RP, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej, za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowanie praw człowieka w PRL w latach 1956-1989. Źródłem uchwalenia Krzyża Wolności i Solidarności jest Krzyż Niepodległości z II RP.

Wydarzenie zostało objęte Patronatem Honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Karola Nawrockiego.

Patronat Honorowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Karola Nawrockiego

* * *

Dorota Koczwańska-Kalita: „Solidarność” była czymś większym niż związek zawodowy

„Solidarności” nie da się powtórzyć, ale świadomość, że inny świat jest możliwy pozwala zachować nadzieję, bo czymże jak nie źródłem wielkiej społecznej nadziei, entuzjazmu i chęci angażowania się w rozmaite sprawy publiczne milionów Polaków była „Panna S”.

Była dziełem narodu, który poczuł wielką wspólnotową więź, do którego dotarło po latach zniewolenia, że od niego może wiele zależeć. Droga do tego historycznego momentu była trudna. Ciężkie warunki materialne, zakłamanie życia publicznego i komunizmu w ogóle rodziły protesty, które czasami eksplodowały, chociażby podczas Poznańskiego Czerwca 1956, Marca 1968, Grudnia 1970, czy wydarzeń w Radomiu i Ursusie w 1976 r. To tylko tragiczne symbole rodzącego się buntu. Poczucie wspólnoty, obudzone po wyborze i pierwszej pielgrzymce Jana Pawła II, marzenie o wolności i sprawiedliwości, o poszanowaniu godności człowieka, a z czasem i niepodległości dało siłę temu społecznemu ruchowi.

Widziałem początek strajku ...

15 sierpnia 1980 z Krakowa do Stoczni Gdańskiej dotarł Bronisław Wildstein aktywnie działający w Studenckim Komitecie Solidarności. Tak to później zrelacjonował:

„Widziałem początek strajku, gdy stoczniowcy zażądali przywrócenia do pracy Anny Walentynowicz oraz podwyżki płac. Pamiętam, jak na salę obrad wchodzili przedstawiciele dyrekcji, papierosy w ustach, ręce w kieszeniach, a za nimi personalny w ciemnych okularach [...] Całkowicie pewni siebie, lekceważący robotników, nieco zagubionych w brudnych kombinezonach. «Jest decyzja sądu pracy w sprawie Walentynowicz i nie ma o czym mówić. Możemy jedynie porozmawiać o pensjach» - butnie przemówili do strajkujących. Na to Wałęsa wstał i zdecydowanie odpowiedział: «Co to znaczy nie ma o czym mówić? Teraz to my jesteśmy sądem pracy». Wtedy jeden z dyrektorów stwierdził: «Wy chcecie strajkować, ale większość ma już dosyć. Chcą wracać do pracy, tylko pojedynczy robotnicy są za strajkiem». Odpowiedzią na to był niesamowity ryk stoczniowców zgromadzonych na zewnątrz, którzy słuchali obrad przez radiowęzeł. I to był moment przełomowy. Ludzie poczuli swą siłę”.

Rozpadanie się zakłamanego systemu

Rozpoczął się proces upadku zakłamanej ideologii i niewydolnego ekonomicznie oraz niszczącego

człowieka systemu komunistycznego, który tylko pozornie dbał o człowieka. Faktycznie absurdalnie nad nim panował poprzez wszechobecną nomenklaturę partyjną aż do krańcowej bezsilności. Ten marsz do wolności został przerwany 13 grudnia 1981 r. przez ekipę Wojciecha Jaruzelskiego. Zmieniło się oblicze związku, zmieniło się oblicze kraju i ludzi.

Od początku wielomilionowy ruch solidarnościowy miał swoich przeciwników. Aparat komunistyczny z potężnym aparatem represji bronił skutecznie swoich interesów poprzez zastraszanie członków związku, próby ich kompromitowania, werbowanie tajnych współpracowników. Przez cały okres szesnastu miesięcy komunistyczna propaganda wmawiała ludziom, że „Solidarność” jest zagrożeniem dla bytu narodu. Bezustannie sączono jad nienawiści do tworzącego się ruchu, używając do tego celu różnorodnych prowokacji. Wszystko to paraliżowało społeczną energię i dławiło ambicje Polaków.

Zwolennicy ugody i wrogowie kompromisu

Ruch „Solidarności” od początku był wielonurtowy. Jednym z jego przejawów był podział na zwolenników ugody i ustępstw wobec komunistów oraz stronników twardego i bezkompromisowego postępowania wobec reżimu. Wyrazistego oblicza nabrał w czasie szesnastu miesięcy „solidarnościowego karnawału”, gdy te związkowe różnice próbowała rozgrywać władza, chcąc podzielić „Solidarność” na ekstremistów i radykałów oraz zdrowy ruch związkowy. Osłabiony ruch solidarnościowy jednak dotrwał w podziemiu do upadku komunizmu i ocalił niezdezintegrowane środowiska na czas odbudowy niepodległości.

4 czerwca 1989 r. nie było można mieć już wątpliwości, czego chce społeczeństwo. Większość głosujących opowiedziała się przeciwko dyktaturze komunistycznej. Klęska reżimu była faktem, którego nie spodziewała się „Solidarność”. Sens umów zawartych przy okrągłym stole został przez społeczeństwo podważony. Historia jednak potoczyła się innym torem.

Fenomen wciąż nie zbadany

I choć minęło już tyle lat, historia „Solidarności” jest jeszcze ciągle zbyt mało znana. Powinniśmy badać polski fenomen zwycięskiego marszu do wolności, powinniśmy szukać odpowiedzi na wiele pytań. Te szesnaście miesięcy, które upłynęły od sierpnia 1980 r. do wprowadzenia stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. całkowicie zmieniło Polskę, przeorało świadomość wielu środowisk niekryjących się ze swym antykomunizmem. Zbyt mało wiemy o społecznym zasięgu oddziaływania „Solidarności” w latach 1980-1981 i późniejszej konspiracji, o organizacyjnej kondycji ruchu w latach 1988-1989, o ideowych tendencjach w środowiskach solidarnościowych, o szczegółach fenomenu obywatelskiej „rozproszonej konspiracji” lat osiemdziesiątych, wreszcie o mechanizmach walki o przywództwo wewnątrz „Solidarności” na jej poszczególnych szczeblach organizacyjnych.

Coraz szersza wiedza o „Solidarności” jako wielkim ruchu społecznym o charakterze niezależnego związku zawodowego, który stworzył warunki dla rzeczywistego odrodzenia narodowego pozwoli młodym pokoleniom, żyjącym w wolnym kraju zrozumieć cenę i smak tej wolności. Pozwoli poczuć dumę z historycznego jej znaczenia. Rewolucja i konspiracja solidarnościowa lat 1980-1989 odegrała bowiem nie tylko w dziejach najnowszych narodu polskiego bardzo ważną rolę. W skali historycznej miała wymiar światowy, zapoczątkowała bowiem proces rozpadu systemu komunistycznego. „Solidarność” była czymś większym niż związek zawodowy.

[Czytaj artykuł Doroty Koczwańskiej-Kalicy „Solidarność” była czymś większym niż](#)

[związek zawodowy na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej:

- [Encyklopedia Solidarności](#)
  - [Wystawa elementarna Przełom. Sierpień 1980 i „Solidarność”](#)
  - [Wystawa elementarna Stan wojenny 1981-1983](#)
  - [Stan wojenny 1981-1983. Materiały edukacyjne do wystawy](#)
  - [Wystawa elementarna Koniec PRL - rok 1989](#)
  - [Dodatek do prasy: *Uderzenie w nadzieję i marzenia*](#)
  - [NSZZ „Solidarność” 1980-1989, tom 5: Polska środkowo-wschodnia, pod red. Łukasza Kamińskiego i Grzegorza Waligóry](#)
  - Broszury IPN do pobrania: [Opozycja demokratyczna i czas Solidarności](#)
  - [NSZZ „Solidarność” - publikacje bezpłatne](#)
-

Pliki do pobrania

[Biogramy odznaczonych \(docx, 20.13 KB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Białystok

Białystok

Krzyż Wolności i Solidarności

Krzyż Wolności i Solidarności